

Panna Mária

Panna Mária (po hebrejsky a aramejsky **Maryām**; po starogrécky **Μαριαμ**, **Mariam**, **Μαρια**, **Maria**; po arabsky **Maryam**), manželka tesára Jozefa z Nazaretu, je podľa kresťanskej viery matkou Ježiša Krista, druhej božskej osoby a syna Boha Otca.

Historickosť

Otázka historickosti Márie je úzko spätá s historickosťou Ježiša Krista a dôveryhodnosťou základných textov kresťanskej viery ako historického prameňa. Historici, ktorí prijímajú text evanjelií a ďalších novozákonných spisov, považujú postavu Márie za Ježišovu matku. Máriu tak označujú tri zo štyroch evanjelií a Skutky apoštolov. V iných dobových prameňoch (okrem novozákonných apokryfov) sa postava Márie nevyskytuje.

Podľa dostupných prameňov je pravdepodobné, že sa stala matkou vo veľmi mladom veku. Samotný Nový zákon neposkytuje príliš veľa ďalších informácií, ktoré by sa týkali jej života, novozákonné apokryfy však ponúkajú ešte niekoľko ďalších momentov. Jakubovo protoevanjelium z 2. storočia opisuje Máriino detstvo. Odtiaľ sa tiež dozvedáme o jej rodičoch, Joachimovi a Anne.

Panna Mária v Novom Zákone

Podľa spisov Nového zákona židovka Mária bývala v Nazarete so svojimi rodičmi, keď sa zasnúbila s Jozefom. Obidvaja pochádzali z rodokmeňa židovského kráľa Dávida. Krátko nato sa jej zjavil archanjel Gabriel a pozdravil ju slovami, ktoré sa stali základom modlitby používanej dodnes medzi vyznávačmi mariánskeho kultu: „*Zdravas, milosti plná, Pán s tebou.*” (Lukáš 1, 28). (Slovo Pán v evanjeliách sa zväčša interpretuje ako Boh). Anjel jej potom oznámil, že sa stane matkou prisľúbeného Mesiáša, napriek tomu, že bola panna. Mária sa podrobila Božej vôli slovami: „*Hľa, služobnica Pána, nech sa mi stane podľa tvojho slova.*” (Lukáš 1, 38) Následne sa Mária vydala na ďalekú cestu, navštíviť svoju tehotnú príbuznú Alžbetu, ktorá žila so svojim manželom Zachariášom. Hneď ako vošla do ich domu a pozdravila Alžbetu, tá jej vzdala úctu ako matke svojho Pána a Mária jej odpovedala chválospevom na Pána známym ako Magnifikat. (Lukáš 1, 46 - 55) Po troch mesiacoch sa Mária vrátila domov do Nazaretu. Jej snúbencovi Jozefovi sa zjavil vo sne anjel, ktorý mu oznámil, že „...*to, čo je v nej splodené, je z Svätého Ducha.*” (Mat 1:20). Jozef si ju preto vzal k sebe, napriek tomu, že bola tehotná s iným.

Práve v tom čase vydal rímsky cisár Augustus príkaz vykonať súpis ľudí na celom svete, čím myslel svet ovládaný Rímom. Každý sa musel dať zapísať v meste, odkiaľ pochádzal jeho rod. Preto aj Jozef s tehotnou Máriou odišli dať sa zapísať do mesta Betlehem. V hostinci nenašli ubytovanie, pretože mesto bolo preplnené a tak boli nútení uchýliť sa do maštale. Tam aj Mária porodila svojho syna Ježiša. (Lukáš 2, 1-7). Onedlho po jeho narodení musela spolu s ním a Jozefom utiecť do Egypta, pretože Jozefovi vo sne anjel oznámil, že kráľ Herodes Veľký sa bude usilovať Ježiša usmrtiť. V Egypte zostali až do Herodesovej smrti a potom sa vrátili do Nazaretu. (Matúš 2, 13-23).

Mária sa v evanjeliách sporadicky objavuje pri Ježišovi aj pri jeho verejnej činnosti. Ona iniciovala prvý zázrak, ktorý Ježiš urobil na svadbe v meste Kána, keď premenil vodu na víno (Ján 2, 1-11). Spolu s ostatnými učeníkmi plakala pod krížom, na ktorom bol ukrižovaný jej syn Ježiš. (Ján 19, 25-27). Ale takisto je možné negatívne voči nej interpretovať Ježišove

slová „*Kto je moja matka a kto sú moji bratia?*“, keď sa ho spolu s príbuznými pokúšali vyrušiť pri kázaní (Matúš 12, 48 a Marek 3, 33) Posledná zmienka o Márii v biblii pochádza z opisu očakávania prisľúbeného Ducha Svätého uprostred apoštolov, Ježišových učeníkov a Jeho bratov, keď sa spoločne modlili po Ježišovom nanebovstúpení (Sk 1,14). Máriinu smrť ani jej nanebovzatie Nový zákon nezaznamenáva.

Uctievanie Panny Márie

Kým protestantské kresťanské cirkvi vidia Máriu skôr ako pasívnu postavu, katolicizmus a podobne aj východná ortodoxná cirkev, vyzdvihuje jej aktívnu účasť na božom pláne a zameriava sa na ňu ako na bytosť, ktorá sa môže prihovárať u svojho syna Ježiša Krista za ľudí. V týchto kresťanských cirkvách je aj uctievanie Panny Márie najviac rozšírené. Panne Márii je zasvätených veľa chrámov a takmer v každom chráme a v každej domácnosti veriaceho katolíka alebo príslušníka ortodoxnej cirkvi je jej obraz, alebo socha. Počas roka je Panne Márii zasvätených viacero sviatkov, takisto existuje viacero modlitieb, ktorými sa veriaci na ňu obracajú. Najznámejšou z nich je krátka modlitba Zdravas Mária, ktorej text pochádza z oslovenia, ktorým pozdravil Máriu anjel Gabriel pri zvestovaní a ruženec, modlitba, v ktorej sa spája séria viacerých samostatných modlitieb. Sú štyri druhy ruženca, ktoré sa modlia pri rôznych príležitostiach: radostný, bolestný, slávnostný a svetlom prežiatý. Takzvaný desiatok obsahuje modlitbu Otče náš, 10-krát sa opakuje modlitba Zdravas Mária a končí sa modlitbou Sláva Otcu. Desiatok sa opakuje 5-krát, pričom sa medituje nad tajomstvami života Márie a Ježiša Krista.

Panna Mária má aj mnoho titulov, ktoré vyznačujú jej zvláštne postavenie medzi svätými - Madona, Svätá Mária, Požehnaná Panna Mária, po anglicky Our Lady, po francúzsky Notre Dame, po španielsky Nuestra Señora. Ortodoxní ju volajú Theotokos. Katolíci pridávajú tituly Matka cirkvi, Kráľovná všetkých svätých, Matka božia, Kráľovná anjelov, Kráľovná nebies a mnoho ďalších titulov uvedených v modlitbe Litánie k požehnanej Panne Márii.

Katolícka aj ortodoxná cirkev jasne odlišuje medzi uctievaním Panny Márie a uctievaním a bohoslužbou, ktorá prináleží iba Bohu. Zdôrazňujú, že Mária nemá božskú prirodzenosť, má iba moc pomôcť ľuďom na základe jej prosieb u Boha. Aj prípadné zázraky, ktoré sa môžu prejaviť vplyvom Máriiných príhovorov sú napokon výsledkom božej lásky a všemohúcnosti. Pojem uctievanie (po anglicky worship) sa používa niektorými teológmi na vyjadrenie oboch foriem uctievania – uctievania Márie aj uctievania Boha. Rímskokatolícka cirkev rozlišuje tri formy vzdávania úcty: tzv. „latria“, patriaca iba Bohu a obyčajne prekladaná ako zbožňovanie, klaňanie sa, uctievanie (po anglicky adoration), tzv. „hyperdulia“, patriaca iba Panne Márii a prekladaná ako uctievanie (po anglicky veneration) a napokon tzv. „dulia“ prináležiaca ostatným svätým, taktiež prekladaná ako uctievanie (po anglicky veneration). Ortodoxná cirkev rozlišuje medzi uctievaním v zmysle uctievania Boha (worship) a uctievaním svätých (po anglicky veneration), ale neakceptuje akési zvláštne uctievanie prináležiace iba Theotokos – Božej Rodičke.

Niektorí protestanti v počiatočnom období protestantizmu tak isto uctievali Pannu Máriu. Martin Luther povedal, že Mária je „*najvznešenejšia žena*“, že „*ju nikdy nemôžeme dostatočne uctievať*“, že „*uctievanie Márie je vyryté v hĺbke ľudského srdca*“ a že „*by sme mali želať aby ju každý poznal a rešpektoval*“. Ján Kalvín povedal: „*Nemôžem poprieť, že Boh tým, že vybral a neodvratne určil Máriu za matku jeho syna, obdaril ju najvyššou poctou.*“ Ulrich Zwingli povedal: „*Vážim si nesmierne Matku Boha*“ a ďalej: „*Čím viac úcty a lásky ku Kristovi rastie medzi ľuďmi, tým viac by mala rásť aj úcta k Márii.*“ S výnimkou anglikánskej

cirkvi, však moderní protestanti vo všeobecnosti nasledujú tých reformátorov, ktorí odmietli uctievanie Márie a svätých. Zdôrazňujú pritom, že ak sa príliš veľa pozornosti venuje Márii, je nebezpečenstvo odvrátenia pozornosti od uctievania Boha ako takého. V jednom z ich vyznaní stojí: „*Hranice, kde sa legitímna úcta k Márii a jej blahoslaveniu , ktoré je patričné a primerané (Lk 1:48), mení v modlárstvo, je modlitba k nej.*“²